

**NÁVRH DOMU PRE MORICA
LÁZÁRA, LAZERETSKÁ 19,
BRATISLAVA, 1922, POHLAD,
NEREALIZOVANÉ**

DESIGN OF THE MORIC LÁZÁR
HOUSE, LAZERETSKÁ ULICA 19,
BRATISLAVA, 1922, ELEVATION,
UNREALISED

Zdroj Source: Archív mesta Bratislavy

Poznámky k bratislavskému pôsobeniu stavebnej firmy architekta Emila Brülla

Notes on the Bratislava Activities
of the Architect Emil Brüll's Construction Company

Eva Borecká

The architect Emil Brüll was a member of the group of Slovakia's Jewish architects who died or were executed during WW II. He worked in Bratislava, mostly in the 1920s and 1930s. This contribution aims to clarify and complete our information about his work. Many buildings that have been the subject of study for architecture of the interwar period have been ascribed authorship by Brüll. However, according to the findings of our research he worked on these buildings only as a builder. The inaccuracy was caused by the marking of project documentation, archived as a part of the permission to use the building and examined by researchers, with the stamp "Architect Emil Brüll, building enterprises".

Despite Brüll's widespread building activity in Bratislava during the First Republic, we know very little about his personal life. He was born in 1891 in Bratislava, into a Jewish family. He began his university studies in 1909 at the Royal Hungarian Technical University of Archduke Josef in Budapest, also called the Polytechnic. In spring 1922, after his graduation, Emil Brüll returned to Bratislava and established a firm in partnership with Emanuel Lebovics. On February 1923, they designed and constructed a two-storey building in Grösslingová ulica 55. The project documentation is signed in both German and Hungarian, "Architekt-Ingenieur, Emil Brüll & Emanuel Lebovics, építész-mérnök"; a small marble tablet on the house facade reads in German: "Entwurf u. Ausführung, Brüll und Lebovics, Architekten u. Baumeister". At present, this building is the only realised architectural

design known for which clear authorship can be ascribed to to Brüll and his partner Lebovics. The search for an original form architectural expression underway in the early twenties is legible in this building, as well as in the buildings of most of the region's post-war architects.

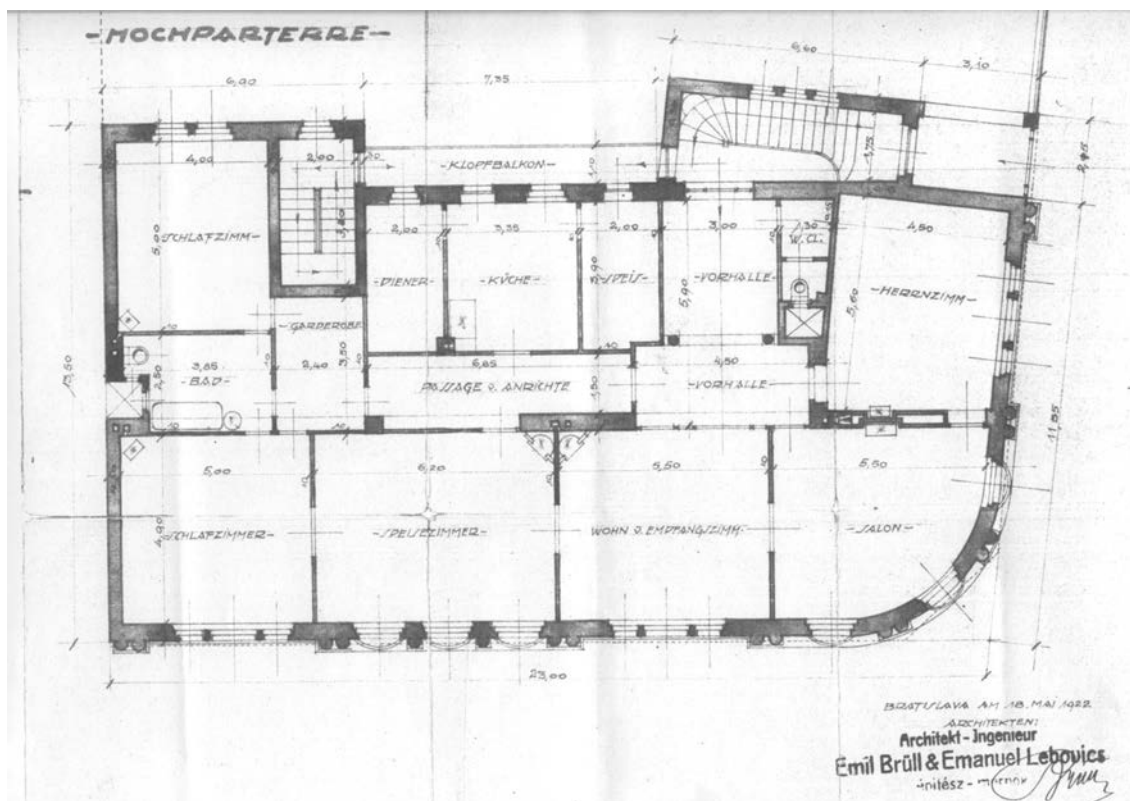
Regardless of the exact range and authorship of Brüll's own architectonic work, the activity of his building company led to the high-quality realisation of works by many well-known architects of the era, which we can admire even now in nearly unchanged form. According to facts as currently established, Brüll cooperated with the major architects of functionalism, mainly in the period of the thirties, the most important years of his firm. Among those architects were Alexander Skutecký, Július Sporzon and Ľudovít Kořínek, H. K. Stark, or Bohuslav Fuchs. Brüll also specialized in complex assignments, e. g. multi-storey apartment blocks with flat roofs, buildings with reinforced concrete structures, or foundations laid in complicated geological conditions. His realizations were often impressive buildings that fully represented the aesthetic hopes of the era and the social status of their clients. Currently, the activities of Brüll's firm in Bratislava's central zone and its rapidly developing suburbs have largely been recorded. The present study would like to open for discussion the topic of a more detailed understanding of architect Emil Brüll's work. His activity in Poprad, Slovakia, where he reportedly stayed from the beginning of WW II, and where he is believed to have designed the airport and several private residences, remains unknown.

Emil Brüll (1891 – 1944) je jedným zo skupiny židovských architektov, ktorí zahynuli alebo boli popravení počas druhej svetovej vojny. Pôsobil na Slovensku, najmä v Bratislave v dvadsiatych a tridsiatych rokoch 20. storočia. Príspevok spresňuje a dopĺňa informácie o jeho práci. V mnohých štúdiách venovaných medzivojnovnej architektúre sa Emilovi Brüllovi prisudzuje autorstvo stavieb¹, na ktorých sa podľa nášho výskumu podieľal ako realizátor stavby. Táto nepresnosť vznikla tým, že výkresová dokumentácia, ktorá bola súčasťou povolenia na užívanie stavby a z ktorej čerpali bádatelia, bola označená pečiatkou – Architekt Emil Brüll, podnikateľstvo stavieb.

Napriek Brüllovej pomerne rozsiahlej stavebnej aktivite v Bratislave v období prvej ČSR o jeho živote vieme veľmi málo. Narodil sa v Bratislave, v židovskej rodine v roku 1891, otec Samuel Brüll, matka Mária, rod. Krasová. Emil Brüll žil v bezdetnom manželstve s manželkou Šarlotou, rod. Pásztorovou.² Na vysokoškolské štúdium nastúpil v roku 1909/1910 na Maďarskú kráľovskú technickú univerzitu Jozefa Náдора v Budapešti, nazývanú aj Polytechnika. Pod vplyvom pedagógov pôsobiacich na univerzite výučba prebiehala v konzervatívnom akademickom duchu podliehajúcim eklekticismu. Udalosti prvej svetovej vojny prerušili jeho štúdium, keď bol povolaný narukovať na front. Napriek tomu, že štúdium ukončil v školskom roku 1917/1918, diplom získal až v marci roku 1922 ako 31-ročný.³ Stavebná činnosť E. Brüllla je dosiaľ zachytená v Bratislave, najmä v lokalite ohraničenej ulicami Špitálska – Grösslingová a na Hradnom vrchu, a to v období rokov 1922 – 1938. Brüllovo pôsobenie v profesii architekt pravdepodobne trvalo len veľmi krátky čas po absolvovaní univerzity. Neskôr ho už evidujeme ako úspešného stavebného podnikateľa, podpísaného pod realizáciami niekoľkých bratislavských funkcionalistických nájomných a rodinných domov. S podnikateľskými aktivitami sa úspešne pohyboval aj v solventnom židovskom prostredí. Svojich zákazníkov si získaval nielen kvalitou realizovaného diela, ale aj elegantným a zdvorilým vystupovaním.⁴ Z okruhu významných absolventov budapeštianskej univerzity sa Brüll, už z pozície realizátora

a majiteľa stavebnej firmy, pracovne stretol na niekoľkých stavbách so starším architektom Alexandrom Skuteckým.

Na jar roku 1922 Emil Brüll po ukončení budapeštianskej univerzity prichádza do Bratislavy a spolu s Emanuelom Lebovicom si založili firmu. Už v máji 1922 vypracovali projekt dvojpodlažného rodinného domu s obchodnými a kancelárskymi priestormi v polozapustenom prízemí, na rohu dnešnej Grösslingovej a Lazaretskej ulice (v súčasnosti Lazaretská 19). Do návrhu nerealizovaného honosného pseudobarokového domu sa premietla akademická skúsenosť z univerzity. Objednávateľ Mór Lázár sa v roku 1924 obrátil na skúsenejšieho architekta Friedricha Weinwurma, podľa ktorého projektu bol v roku 1926 dom na rohu ulice postavený.⁵ Emil Brüll so svojim spoločníkom Lebovicom sa prejavili ako zdatní podnikatelia a pre majiteľa susednej parcely na Grösslingovej 55, Samuela Sterna, vo februári 1923 navrhli a postavili dvojpodlažný dom. Výkresová dokumentácia je označená ich menami Architekt-Ingenieur, Emil Brüll & Emanuel Lebovics, építész-mernök a tabuľka na fasáde domu to potvrdzuje Entwurf u. Ausführung, Brüll und Lebovics, Architekten u. Baumeister.⁶ Cesta hľadania výrazu architektúry zo začiatku dvadsiatych rokov je čitateľná aj na tejto stavbe, rovnako ako na stavbách všetkých povojnových architektov. Dom je dvojpodlažný, s komfortným štvorzbovým bytom s hygienickým vybavením na poschodí a obchodnou prevádzkou na prízemí. Architektúra bola navrhnutá v eklekticistickom štýle so sedlovou strechou a vertikálnymi oknami na prvom poschodí. Mimo rytmu horných okien boli umiestnené prízemné výklady s polkruhovým nadokenným prekladom. V návrhu fasády prízemnia bol kamenný obklad ukončený rímsou nad prízemím a výrazná bosáž okolo vstupných dverí, nad ktorými je balkón. Realizácia uličnej fasády domu je zjednodušená, najmä v materiálovom prevedení, v omietke – zaujme štuková výzdoba v štýle art deco v nadpraží okien poschodia. Zatiaľ sú známe len tieto dva návrhy, z toho jeden realizovaný, ktoré môžeme autorsky prisúdiť E. Brüllovi a jeho spoločníkovi E. Lebovicovi. Pravdepodobne v tretine dvadsiatych rokov sa Emil Brüll rozchádza

**NÁVRH DOMU PRE MORICA
LÁZÁRA, LAZERETSKÁ 19,
BRATISLAVA, 1922, PÓDORYS,
NEREALIZOVANÉ**

DESIGN OF THE MORICA LÁZÁR
HOUSE, LAZERETSKÁ ULICA 19,
BRATISLAVA, 1922, FLOOR PLAN,
UNREALISED

Zdroj Source: Archív mesta Bratislavy

s Emanuelom Lebovicsom a každý z nich pokračuje v podnikaní s vlastnou stavebnou firmou.⁷

Na ďalších stavbách, ktorým sa budeme venovať, sa autor-
sky nepodielal. V úradnej korešpondencii k stavbám, v písomnej
a vo výkresovej dokumentácii je uvádzaný ako Dipl. architekt
Emil Brüll, stavebný podnik, stavbyprevádzajúci alebo zodpoved-
ný staviteľ. Autormi stavieb sú architekti, ktorých možno iden-
tifikovať z úradných zápisov. Nasledujúcou známou realizáciou
Brüllovej firmy bol päťpodlažný nájomný dom v uličnej zástavbe
na Lazaretskej 11. Za návrhom puristického domu z roku 1929 pre
riaditeľa cukrovaru v Sládkovičove Oskara Pfeffera s manželkou
stojí architekt Alexander Skutecký. Povolenie na užívanie stavby
bolo vydané až v roku 1936.⁸ Významným zásahom do štruktúry
mesta bola regulácia Špitálskej a Lazaretskej ulice. Na Špitálskej
10, na mieste zbúranej cirkevnej budovy, podľa návrhu architek-
tov Júliusa Sporzona a Ľudovíta Koříneka v roku 1930 Emil Brüll
stavia moderný skeletový šesťpodlažný obchodný a nájomný
dom pre firmu podnikateľa Rudolfa Machotu, ktorý okrem iných
podnikateľských aktivít vlastnil tehelňu v Šenkviaciach.⁹ Ďalšia
z Brüllových realizácií sa nachádza neďaleko, na dnešnej Rajskej
14 (nárožie Rajska – Dunajská). Rada mesta v roku 1931 stanovila
reguláciu Dunajskej ulice a zastavovacie podmienky na rožnú
parcelu, na ktorej stál pôvodne prízemný predmestský dom.
Z roku 1932 je projekt výškového funkcionalistického nárožného
nájomného domu s obchodmi na prízemí pre lekárniku Mgr.
Alexandra Kellnera od architekta H. K. Starka. Na stavbe zaujmú
nárožné zaoblené balkóny. Dom má železobetónový skelet,
je šesťpodlažný s ustúpeným siedmym podlažím so strešnou

**DOM SAMUELA STERNA,
GRÖSSLINGOVÁ 55, BRATISLAVA,
1923**

SAMUEL STERN HOUSE,
GRÖSSLINGOVÁ ULICA 55,
BRATISLAVA, 1923

Foto Photo: Eva Borecká

terasou.¹⁰ Emil Brüll spolu so známym staviteľom Františkom Weizsom mali v roku 1931 väčšie podnikateľské plány a žiadali o predbežné stavebné povolenie na tri parcely na nároží ulíc – Ulica 29. augusta – Grösslingová, Vuka Karadžiča. Na jednom z týchto pozemkov, dnešnej Grösslingovej 58, stavia v roku 1933 pre už spomínaného Samuela Sterna nájomný dom. Autorom projektu bol architekt Alexander Skutecký. Stavba je situovaná v uličnej zástavbe, bez väčších architektonických ambícií, avšak s kvalitne vyriešenými bytmi.¹¹ Podľa záznamov v úradnej korešpondencii Brüll v roku 1933 presťahoval svoju stavebnú firmu zo Štúrovej ulice na Grösslingovú. V danom období na tejto ulici bolo dynamické podnikateľské prostredie. Okrem firiem rôzneho zamerania boli tu ateliéry umelcov a architektov, projektové kancelárie a stavebné firmy.

Obdobie polovice tridsiatych rokov dalo v Bratislave príležitosť vzniku niekoľkým hodnotným stavbám, vilám podnikateľov, ktoré presiahli bežný rámec.

Štvorpodlažná vila riaditeľa Živnostenskej banky Žigmunda Eleka s manželkou Štefániou na Bartoňovej 2 je situovaná v strmom svahu, vyznačuje sa výraznou hmotovou kompozíciou dvoch rôzne vysokých polvalcov a hranolov. Problematické zakladanie stavby do svahu a sute bolo zvládnuté výborne. Konštrukčne je stavba kombináciou železobetónového skeletu a nosných stien. Projekt je od architekta Rudolfa Nahodila z roku 1933, realizácia z 1934. Brüllov vstup evidujeme až v povolení na používanie stavby v roku 1934. Napriek tradičnému stvárneniu plochy fasády, ktorá zostáva hmotnou s vertikálnymi oknami, je stavba odvážnym posunom smerom k európskej moderne.¹² V rokoch

Entwurf u. Ausführung
BRÜLL UND LEBOVICS
Architekten u. Baumeister

1935 – 1936 firma Emila Brüllla postavila reprezentačný osempodlažný funkcionalistický nájomný dom s obchodnou prevádzkou v prízemí na Hviezdoslavovom námestí 7. Stavba je koňštrukčný skelet, má plasticky tvarovanú fasádu so šikmo vysunutými balkónmi a arkiermi. Autorom je brniansky architekt Bohuslav Fuchs.¹³ Poslednou stavbou, na ktorej je zachytená Brüllova účasť, je vila Dr. Paloviča na Lichardovej 24. Projekt a realizácia bola v roku 1937, autorom stavby je architekt H. K. Stark.¹⁴

Po roku 1938 sa informácie o Emilovi Brüllovi strácajú. Aký osud ho postihol v súvislosti s nariadením vlády z 18. apríla 1939, v ktorom sa upravovalo postavenie Židov, je predmetom ďalšieho bádania. Emila Brüllla spolu s manželkou Šarlotou Nemci zatkli 31. augusta 1944 vo Veľkej pri Poprade. Odviezli ich do Spišskej Teplice, kde boli vypočúvaní a trýznení. Dňa 1. septembra 1944 spolu s inými židovskými obyvateľmi boli zastrelení v lokalite Veľká Lúka, medzi Popradom a Spišskou Teplicou. Pochovaní boli v masovom hrobe na mieste popravy. Po exhumácii 24. apríla 1945, pravdepodobne boli pochovaní na cintoríne v Poprade-Veľkej.¹⁵

Záver

Nech už bola účasť a dôležitosť Emila Brüllla a jeho stavebnej firmy v procese výstavby spomínaných stavieb akákoľvek, výsledkom sú kvalitne realizované stavebné diela známych architektov, ktoré môžeme dodnes obdivovať skoro v nezmenenej podobe.¹⁶ Z dosiaľ známych skutočností, pre firmu v ťažiskových tridsiatych rokoch, Brüll spolupracoval s architektmi funkcionalistického smerovania, ako Alexander Skutecký, Július Sporzon a Ludovít Kořínek, H. K. Stark, Bohuslav Fuchs. Špecializoval sa na náročnejšie realizácie, viacpodlažné nájomné domy so železobetónovými koňštrukciami a s plochými strechami, často so špecifickými základovými podmienkami. Boli to objekty, ktoré aj architektúrou reprezentovali obdobie a spoločenský status svojich objednávateľov. Dosiaľ je zaznamenaná činnosť firmy v Bratislavskom centrálnom mestskom prostredí a v danom období rýchlo sa rozvíjajúcom predmestí. Štúdiá otvára tému podrobnejšieho spoznania diela architekta Emila Brüllla. Neznáme je jeho pôsobenie v Poprade, kde sa údajne zdržiaval od začiatku druhej svetovej vojny a vyprojektoval obytné budovy a letisko.¹⁷

**TABUĽKA FIRMY BRÜLL A
LEBOVICAS, GRÖSSLINGOVÁ 55,
BRATISLAVA**

MARBLE TABLET ON THE HOUSE OF
SAMUEL STERN, GRÖSSLINGOVÁ
ULICA 55, BRATISLAVA, WITH THE
NAME OF THE BRÜLL AND LEBOVICAS
CONSTRUCTION COMPANY

Foto Photo: Eva Borecká

1 Bádateľia v štúdiách, na základe vtedajšieho stavu poznania, prisúdzovali architektovi E. Brüllovi autorstvo k stavbám v Bratislave – nájomný dom Rajskej 14, nájomný dom Dunajská 27, rodinný dom Bartoňova 2, rodinný dom Lichardova 24. V literatúre: DULLA, Matúš – MORAVČÍKOVÁ, Henrieta: *Architektúra Slovenska v 20. storočí*. Bratislava, Slovart 2002, s. 377 – 378, 397. NEURATH, Robert A.: *Bratislava Pressburg Pozsony: Jewish Secular Endeavors (1867 – 1938)*, Múzeum židovskej kultúry, Bratislava. SZALAY, Peter: *Architekti slovenskej moderny absolvujúci štúdium na budapeštianskej polytechnike*. In: *Architektúra & urbanizmus 39, 2005, 3 – 4, s. 181 – 185*. ŠLACHTA, Štefan – DOROTJAKOVÁ, Irena: *Sprievodca po architektúre Bratislavy 1918 – 1950*. Meritum 1996, s. 43, 109.

2 Kolektív autorov: *Biografický lexikón Slovenska I, A – B*, Martin 2002, s. 578.

3 SZALAY, Peter: *Architekti slovenskej moderny absolvujúci štúdium na budapeštianskej Polytechnike*. In: *Architektúra & urbanizmus 39, 2005, 3 – 4, s. 181 – 185*.

Na Polytechnike študovali v danom období aj ďalší architekti z vtedajšieho Horného Uhorska: Artúr Schlesinger (Szaltnai-Slatinický) (1891 – 1961), Ernst Steiner (1891 – ?), Vojtech Holesch (1892 – 1938), František Florians (1894 – 1978), absolventom bol aj starší Alexander Skutecký (1883 – 1943?), ktorí významne zasiahli do stavebného vývoja Bratislavy. Spomenutí absolventi budapeštianskej Polytechniky boli združení v spolku Pressburger Kunstverein – Bratislavský umelecký spolok. Brülla však v zozname spolku nenájdeme. FRANCOVÁ, Zuzana – GRAJCIAROVÁ, Želmíra – HERUCOVÁ, Marta: *Bratislavský umelecký spolok*. Bratislava, Albert Marenčin Vydavateľstvo PT 2006, s. 163 – 181.

4 ANDRÁŠIOVÁ, Katarína: *Židovský architekti – obeť holocaustu. Štipendijná práca pre Spolok architektov Slovenska*. Bratislava 1995. V tejto štúdiu sa životopisné údaje E. Brüllu rozchádzajú s údajmi uvedenými v Biografickom lexikóne, ktorý sa odvoláva na informácie z matriky.

O E. Brüllovi sa zmienil pamätník ako o športovo založenom človeku – pôsobil ako futbalový rozhodca. Zaznamenaná je spomienka od architekta Ladislava Ungera (*1904 – ?), available at <http://www.isabart.org/person/119087>, ktorý ho charakterizoval ako veľmi elegantného a zdvorilého človeka.

5 Archív hlavného mesta SR Bratislavy (ďalej AMB), zložka Útvár hlavného architekta (ÚHA), Daňový úrad – Daňová správa (DÚ – DS), p. č. 8805. Mór Lazár už v roku 1920 podal žiadosť o stavebné povolenie a projekt dvojpodlažného domu na Széchényi gasse (dnešná Lazaretská 19) od neznámeho autora. V roku 1941 dom upravoval nový majiteľ Dr. Ilja Pauliny-Tóth prístavbou čakárne a ordinácie. MORAVČÍKOVÁ, Henrieta: *Friedrich Weinwurm*. Bratislava, Slovart 2014, s. 258.

6 AMB, zložka ÚHA, DÚ – DS, p. č. 8804, dnešná Grösslingová 55.

7 Ešte v roku 1931 je zmienka o drevenom skladisku nazývanom provizórna kancelária firmy Brüll a Lebovicca na Grösslingovej 58, p. č. 9071. Sídlo firmy E. Brülla bolo v roku 1932 – 1933 na Štúrovej 6 (pôvodné číslovanie). Stavebná aktivita firmy E. Lebovicca je evidovaná v archíve Pamiatkového úradu v roku 1934, PÚ A 1012 VF, Jozefská, demolačný plán. V roku 1937, PÚ A 984 VF, Mickiewiczova 12, demolačný plán.

8 AMB, zložka ÚHA, DÚ – DS, p. č. 8757, dnešná Lazaretská 11. Stavebným majstrom bol ing. Ignác Weil. V sledovanom období objednávateľ Oskar Pfeffer spolupracoval aj s Friedrichom Weinwurmom a Ignáčom Vécseim na stavbe vlastnej vily, na Novosvetskej 8, v Bratislave, 1934 – 1935. MORAVČÍKOVÁ, Henrieta: *Friedrich Weinwurm*. Bratislava, Slovart 2014, s. 334.

9 Forum, 1931, s. 311.

10 AMB, zložka ÚHA, DÚ – DS, p. č. 8615, dnešná Rajskej 14 (pôvodne Dunajská 27). Dokumentácia nesie pečiatky dvoch subjektov: Podnikateľstvo stavieb Architekt Emil Brüll, Bauunternehmung a Arch. H. K. Stark, Bratislava, Carlton. Ing. Ignác Weil figuruje na stavebnom povolení ako zodpovedný stavbyvedúci. ing. Emil Brüll vo funkcii stavebný majster sa objavuje až v povolení na užívanie stavby podľa predložených plánov a pri riešení výťahu v roku 1932.

11 AMB, zložka ÚHA, DÚ – DS, p. č. 9071, dnešná Grösslingová 58. A. Skutecký sa podpisoval a pečiatkoval výkresy ako Architekt Alexander Skutecký, Bratislava. V roku 1933 bolo sídlo Brüllovej firmy na Grösslingovej 17 – pôvodné číslovanie. František Weisz mal sídlo firmy na Ulici Vuka Karadžiča.

12 AMB, zložka ÚHA, DÚ – DS, p. č. 1439, Bartoňova 2. Stavebné povolenie sa riešilo štyrmi dodatkami medzi rokmi 1933 – 1934. Na prvom z 23. júna 1933 figuroval stavitel Ladislav Kreybig, na poslednom z 25. mája 1934 a na povolení na používanie stavby z 31. augusta 1934 je Brüll už ako stavbyvedúci.

13 Forum, 1937, s. 76 – 100 a nečíslovaná príloha. FOLTYN, Ladislav: *Slovenská architektúra a česká avantgarda*. Bratislava, SAS 1993, s. 171.

14 AMB, zložka ÚHA, DÚ – DS, p. č. 1518, Lichardova 24. V dokumentácii pre stavebné povolenie a v užívacom povolení je zodpovedný stavbyvedúci arch. Anton Titl. E. Brüll pristúpil k spolupráci až neskôr a je podpísaný pod výkresy skutočného vyhotovenia stavby. Rovnako ako na stavbách Rajskej 14, Bartoňova 2 aj na tejto stavbe vstupuje firma E. Brüll do určitej rozpracovanej fázy stavby a pečiatkuje záverečné výkresy skutočného vyhotovenia stavby.

15 Vysoké Tatry 1944 – 1945. *Galéria hrdinov*. Available at <http://www.oslobodenie.wbl.sk/Galeria-hrdinov.html>. Accessed 14. 2. 2016.

16 BORECKÁ, Eva: *Neznámy architekt Emil Brüll. Pamiatky a múzea 62, 2013, 2, s. 21 – 25*. Autorka sa v štúdiu, podľa vtedajšieho stavu poznania, podrobne venuje rozboru stavieb, na ktorých sa podieľala stavebná firma E. Brüllu.

17 STARÝ, Oldřich: *Padlým architektům*. In: *Architektura ČSR 5, 1946, s. 292 – 321*. Architekti narodení alebo pôsobiaci na Slovensku, spomenutí v článku, ktorí padli alebo boli popravení v druhej svetovej vojne, boli: Vojtech Bustin, Emil Brüll, Vojtech Donner, Imrich Geyduschek, Bedřich Weinwurm, Ignác Véczei, Alexander Skutecký, Dezider Quastler, Pavol Weisz. Ambíciou redakcie časopisu *Architektúra ČSR*, kde bol prejav uverejnený, bolo vydať monografiu na pamiatku padlým, žiaľ, pri mnohých spomenutých boli informácie a záznamy zničené. Informácie o živote a diele architekta E. Brüllu sú aj dnes veľmi útržkovité. Viac poznatkov by mohlo prísť z Popradu. V roku 2015 sa v SNM – Múzeu židovskej kultúry nenachádzali žiadne archívne dokumenty k tejto osobnosti.